

آواها و نواهای محلی لرستان

(لری و لکی)

با برگردان فارسی

جلد نخست

(آواها و نواهای پیش از انقلاب)

پژوهش و نگارش

دکتر محمد خویشتن

خرم آباد

انتشارات شاپور خواست

۱۳۹۸

سرشناسه	: خويشتن، محمّد، ۱۳۱۹.
عنوان و نام پديدآور	: آواها و نواهاى محلى لرستان (لرّى و لکى) / محمد خويشتن
مشخصات نشر	: خرم‌آباد: انتشارات شاپورخواست، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهري	: جلد نخست: ۵۱۸، مجموع جلد نخست و دوم: ۱۳۳۱ ص
شابک دوره	ISBN: 978 - 600 - 260 - 300 - 5
شابک جلد نخست	ISBN: 978 - 600 - 260 - 345 - 6
شابک جلد دوم	ISBN: 978 - 600 - 260 - 346 - 3
وضعيت فهرست‌نويسى	: فپا
موضوع	: ترانه‌هاى محلى ايرانى - لرستان :
موضوع	: Lorestan-TextsFolk songs, Iranian : ترانه‌هاى محلى ايرانى - لرستان - متن‌ها :
موضوع	: Lori poetry-20th century—collections : شعر لری - قرن ۱۴ - مجموعه‌ها :
موضوع	: : Lori poetry-20th century-Translations into persian : شعر لری - قرن ۱۴ - ترجمه شده به فارسى :
موضوع	: : Laki poetry -20th century -Translations into persian : شعر لکى - قرن ۱۴ - ترجمه شده به فارسى :
شناسه افزوده	: عيّدی، اسحاق، ۱۳۲۰، ويراستار
رده‌بندي کنگره	: M ۱۸۲۰ / خ ۹۱۰ / ۶
رده‌بندي ديويى	: ۷۸۹/۵۴
شماره کتابشناسى ملي	: ۶۴۷

آواها و نواهاى محلى لرستان (لرّى و لکى)

جلد نخست

پژوهش و نگارش

انتشارات شاپورخواست
خرم‌آباد: ۹۱۶۳۹۰۳۰۱
www.Shapour-khast.ir
Email: info@shapour-khast.ir

دکتر محمد خويشتن

ويراستار ادبى: اسحاق عيّدی

أمور کامپيوترى: ثريا ساکى - طرح جلد: فاطمه سپه‌وندی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه - نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

ليتوگرافى: آفتاب - چاپ: زیتون

شابک جلد نخست: ۶-۳۴۵-۲۶۰-۶۷۸ - شابک دوره: ۵-۳۰۰-۲۶۰-۶۷۸-۹۷۸

بهای دوره دو جلدی: ۱۵۰۰۰ تومان

فهرست جلد نخست
آواها و نواهای محلی پیش از انقلاب

صفحه	عنوان
۱۹	سپاسگزاری
۲۱	اشاره
۲۳	انگیزه
۲۵	پیش‌گفتار
۲۷	سخن ویراستار
۲۸	جستار اول: زنده‌یاد حمید ایزدپناه
۳۰	جستار دوم: استاد علی‌اکبر شکارچی
۳۳	جستار سوم: سیدمحمد سیف‌زاده
۳۴	جستار چهارم: کریم منصوری
۳۵	جستار پنجم: محمدکاظم علی‌پور
۳۷	یادآوری

آواها و نواهای محلی پیش از انقلاب

احمدی، مجید

آلبوم شوو عید

۴۲	شوو عید
۴۳	آلیسوته
۴۴	راز باد

۴۶	 دوسی قدیم
۴۷	 آواز ساریخوانی
۴۹	 هی لاؤ

آلبوم رنگ و رنگ

۵۱	 دَس و پا جنایی
۵۴	 ساز و آواز دشتی
۵۵	 رنگ و رنگ
۵۷	 درخت نارون
۵۹	 آلیسونه
۶۰	 میا روم همدو
۶۲	 تصنیف آمان
۶۴	 آلیسونه
۶۵	 آمان گلیا (هر کِل کِلِت بی)

اسکینی، یمن

آلبوم قدیم صیاد

۶۹	 خورماؤوه
۷۱	 قدیم صیاد
۷۳	 درس عبرت
۷۵	 قالپچه جانماز
۷۶	 زحمت بی حاصل
۷۸	 چش روشنی
۸۰	 رشته دل (خیالم)
۸۲	 جشن شادی
۸۴	 زخم الماس

آلبوم روزگار

۸۶	 خواستگاری
----	-----------------

۸۸	روزگارِ جوونی
۸۹	بی‌قراری
۹۱	یار
۹۲	ماه و آسمو
۹۴	آوازِ کوگ
۹۶	آواز
۹۸	آرزو
۹۹	گل
	البوم آرزو
۱۰۰	تصنیف شیرین آید شیرین
۱۰۲	آرزو
۱۰۴	آوازِ یسونه
۱۰۴	و حُمارِ سیلیم نکو
۱۰۵	یافته
۱۰۷	خینِ دل
۱۰۸	ضامنِ آهو
۱۱۰	تصنیف گُلنار
۱۱۲	لیسکِ آفتاوُ
	آلبوم یافته
۱۱۴	جَنابنو
۱۱۶	تَلَمیت‌سوار
۱۱۷	رَخمِ دَرین (آفتاوُ و نوبهار)
۱۱۸	تصنیف یاران
۱۱۹	تصنیف انتظار
۱۲۱	اسبِ عَروس
۱۲۲	تصنیف نازنین

۱۲۴ درویش

آلبوم جامالگه

۱۲۵ کیزه و شو

۱۲۶ آفتاوو طیلایی

۱۲۷ تره در

۱۲۸ یار ای یارم

۱۲۹ سرنوشت

۱۳۰ دختر دهانی

۱۳۱ صحرا

۱۳۲ خورماووه

۱۳۳ جامالگه غم

۱۳۵ کر لر

۱۳۷ دوش دایم

۱۳۸ اسیر

۱۳۹ گل

حسین خانی، علیرضا

۱۴۳ کر می

۱۴۵ باران بارانه

۱۴۶ مخمل آری مخمل

۱۴۷ دم درگاه نشی

۱۴۸ شوو عید

۱۴۹ دو دینون آشرفی

۱۵۰ قرار وا یار

۱۵۱ دختر ناز

۱۵۳ درخت نارون

۱۵۴ لیلی لیلی

۱۵۵	شیری جُو
۱۵۶	مَخْمَلِ پوش
۱۵۷	آلیسونه
۱۵۸	دنیادوسان
۱۶۰	شَم بیم، شوله بیم
۱۶۱	کیزه بان شان
۱۶۲	چشیا غمار
۱۶۴	نفت اراز
۱۶۵	عید

راج، قورچعلی

۱۶۹	سیت بیارم
۱۷۰	کِشکله شیرازی
۱۷۲	آلیسونه

رشید، شمس‌الله

۱۷۴	نکیسا
۱۷۵	چَش و رَه
۱۷۷	میری
۱۷۸	وفا نِکردی
۱۸۰	بَمیرم سی
۱۸۲	دایه‌دایه
۱۸۵	شوقِ وصال
۱۸۷	شوقِ وصلِ تو
۱۸۹	نازارم هی نازارم
۱۹۱	کُشتی مِنه و سبیلِ چشی
۱۹۳	هی سوزَه سوزَه
۱۹۶	امیدِ جونیم

۱۹۸	و عَشَقِم مَبْتَلَا کِرْدی
۲۰۰	نُرو دیریت
۲۰۱	آمان گُلیا
۲۰۳	سیت بیارم

رضایی، نصرت‌الله

۲۰۷	ناوْنِم یِه کُر کی یِه
-----	------------------------

سالم، همت‌علی

۲۱۳	مرغ و ماهی
۲۱۶	بِزِران
۲۱۷	گُل انار
۲۱۸	دُختر دِهاتی
۲۱۹	آساره
۲۲۱	سیت بیارم
۲۲۲	کاسِمسا

سقای، رضا

آلبوم قدم‌خیر

۲۲۷	زَنه‌ای
۲۲۹	آسِمو
۲۳۱	قَدَم‌خیر
۲۳۳	شادوما (سیت بیارم)
۲۳۵	سَقَر
۲۳۷	وَحْتِ نِمازه

آلبوم تفنگ

۲۳۸	تَفَنگ
۲۴۱	میا روم آبادان
۲۴۲	آه سَرْدِم

۲۴۴ دالکِه

۲۴۶ دایه‌دایه (موتورچی)

آلبوم موتورچی

۲۴۸ رَتم و صَحرا و لوو جویی (سبزه زیباچشم)

۲۵۰ دِرختِ ناروئی

۲۵۲ او مِنه عاشق کِرده (دختر قدبلند)

۲۵۳ خسرو شَرین (ننِیسا)

۲۵۴ آر چوپونکی باوؤتَم (۱)

۲۵۶ آر چوپونکی باوؤتَم (۲)

۲۵۹ بَزران بَزران

۲۶۱ جَنگِ لُرو (میری)

آلبوم دنگ دیر

۲۶۳ لَیلا

۲۶۴ گرگ و میش

۲۶۶ اسبِ آجَل

۲۶۷ زلفِ آشفته

۲۶۸ مریم‌مریم

ترانه‌های پراکنده

۲۷۰ هالووه گَنیم‌خَرِه

۲۷۱ کوشِ طَلا

۲۷۳ کِشکَلَه شیرازی

شکارچی، علی‌اکبر

۲۷۷ نووه‌دارو

۲۷۸ هِی را

۲۷۹ آلیسونَه

۲۸۰ دِلکَم!

۲۸۱	 شیرین
۲۸۲	 باران
۲۸۳	 بی نام
۲۸۴	 دسبکم بگر

شمسی، علی

۲۸۷	 فلک
۲۸۹	 چش سی
۲۹۱	 دختر قشنگی
۲۹۲	 بیا نازارم
۲۹۴	 آیسونه
۲۹۵	 قریده
۲۹۶	 اسیر
۲۹۷	 شیرین
۲۹۹	 تره در
۳۰۰	 سیت بووم
۳۰۲	 نرگس
۳۰۳	 کشکله شیرازی
۳۰۴	 هی بینا بینا
۳۰۵	 لرزم لرزانه

صفاری، فضل الله

آلبوم گل باغ

۳۰۸	 اسیر
۳۰۹	 تنیا
۳۱۱	 سوز بهار (۱)
۳۱۳	 سوز بهار (۲)
۳۱۵	 طالع

۳۱۷	 باغِوو
۳۱۹	 دایا
۳۲۱	 گُلِ باغ

آلبوم سرنوشت

۳۲۴	 سرنوشت
۳۲۶	 آلیسونَه
۳۲۷	 قالیچَه
۳۲۸	 پَه شِری
۳۳۰	 نَمی هام
۳۳۲	 خورِ ماؤوَه

آلبوم حرفِ کِبرَه

۳۳۴	 نَفَسِ بِهار
۳۳۵	 سوزِ دل
۳۳۶	 روزِ شادی
۳۳۷	 آلیسونَه

ضیائی، حُسنِ آلا

آلبوم قسم

۳۴۰	 قِسم
۳۴۲	 تَکدِرِخت
۳۴۳	 پَریشو
۳۴۴	 یادِ او روزِیا
۳۴۵	 کِهکِشو
۳۴۶	 ای دل

آلبوم فلاحَت

۳۴۷	 فِلاحَت
۳۴۸	 عَت

۳۴۹	آلیسونه، روزگار
۳۵۰	دایه‌دایه
۳۵۱	سیت پَریشونم
۳۵۲	دل بی همزو

آلبوم شکارچی

۳۵۳	شکارچی
۳۵۵	لیلی و مَجنون
۳۵۷	تو کی مییو
۳۵۹	شادی دنیا کم
۳۶۱	آخرین برگ
۳۶۲	همسفر
۳۶۳	غم (اسیرم)

فرحی، سیر

آلبوم کمپوزه

۳۶۷	شیپورچی
۳۶۹	یاد او روزیا
۳۷۱	جنگ لرو
۳۷۳	شیرین شیرین
۳۷۵	مه دونم
۳۷۷	آهوخانم
۳۷۹	تو چنی سیلیم نکو

آلبوم امان امان

۳۸۱	آمان آمان
۳۸۳	پاپی سلیمانی
۳۸۵	لیلی لیلی جان
۳۸۶	گریوسم مه

۳۸۷ هاوار هی هاوار

آلبوم ستاره

۳۸۹ کَلَه باد

۳۹۱ ای غم

۳۹۳ شوو سال

۳۹۵ شیرین ملاوان

۳۹۶ ئی فِلک

۳۹۷ آسار

آلبوم گل شاد

۳۹۸ بارو بارو

۴۰۰ ناله

۴۰۲ عزیز کم

۴۰۴ بووه میری

۴۰۵ دالکه

۴۰۶ گل شادی

آلبوم هی نار

۴۰۸ هی نار

۴۰۹ آه سرد

۴۱۱ گلِکم (هر یسه، هر یسه)

۴۱۳ هی تونی

۴۱۵ بی تو

۴۱۷ آرزو

۴۱۹ راز

۴۲۱ روزگار (بلبل)

آلبوم سنگ خارا

۴۲۲	خورماؤوه
۴۲۴	سنگ خارا
۴۲۵	روآه
۴۲۶	یا علی
۴۲۷	چش انتظار

کریمی، پیرولی

۴۳۰	بگرم کشول پوسیم
۴۳۱	و سیه چشیات
۴۳۲	الیسونه
۴۳۳	کشیکله شیرازی
۴۳۵	آمان گلیا
۴۳۶	گتی که دوست دارم
۴۳۸	گنیم خر

میرزاوندی، محمد

آلبوم تک سوار

۴۴۰	الیسونه
۴۴۱	سوار
۴۴۳	خوشال و گری
۴۴۵	الیسونه
۴۴۶	کم بو دیره
۴۴۸	مویه (۱)
۴۵۰	روآه

آلبوم ای رفیق

۴۵۱	ای رفیق
۴۵۴	تفنگ

۴۵۵	تا نفس دارم می جنگیم
۴۵۶	دی باووه
۴۵۷	مویه (۲)

نادری، علیرضا

آلبوم آینه خورشید

۴۶۱	یادگار یار (لکی)
۴۶۳	مقام آواری، شورانی (لکی)
۴۶۵	آروم جویم، نو، ورد زوونمی تو
۴۶۷	چش انتظار
۴۶۹	سیران بهار
۴۷۱	گلاره چش
۴۷۳	چیت جا

آلبوم سوخته دلان

۴۷۵	چک چک ژاری
۴۷۷	آواز غم پنهانی
۴۷۹	زمزمه و آواز
۴۸۰	ای دوس سیم نگریمی
۴۸۲	امید فردای ایران بیدار باش
۴۸۴	خداحافظ باووه

آلبوم بلوط‌های سبز

۴۸۶	یا رب، یا رب
۴۸۸	ایران وطنم خون بدیم (۱)
۴۸۹	بلوط‌های سبز
۴۹۰	شهیدان وطن
۴۹۲	درد و فریاد
۴۹۳	ترازوی عدل

۴۹۴ آوازِ پزارَه (غم‌های عشایر (۱))

۴۹۵ ایران وَطَنِم، خینِ بَدَنِم (۲)

۴۹۷ آوازِ پزارَه (غم‌های عشایر (۲))

آلبوم تَرگاه‌بنون

۴۹۹ تَرگاه‌بنون

۵۰۰ کوچِ ایل (۱)

۵۰۱ کوچِ ایل (۲)

۵۰۳ آلیسونه

۵۰۴ لَرزِم لَرزونه

۵۰۵ هی لای، هی لای

۵۰۶ آلیسونه (لکی)

۵۰۷ یاران کی دی‌یه

ترانه‌های پراکنده

۵۰۹ کِراسِ چاک‌چاکی

۵۱۱ قَلابِ پیری (پیران روزگار)

۵۱۳ سیمِ نَگِریوی

۵۱۴ کِموتَرِیا نامَه‌رَسو

۵۱۵ کَلَه‌باد

۵۱۷ اَمانِ گُلیا

اشاره

واکاوی موسیقی لری، دست‌کم با سه شیوه به سرانجام می‌رسد. نخست کتیبه‌ها، سفالینه‌ها و برنزهای پراکنده در گنجینه‌های جهانی، دوم یادمانده‌های فردی، سوم محمل‌های ضبط (صفحه، نوار، لوح و ...)

خُنای لری ما با شیر اندرون می‌شود و با جان برون می‌رود: آواهای مادرانه در سرآغاز زایش نوادی غم‌افزا و شادی‌آور در بزنگاه‌های روزگار و شباهنگام هستی تا چمریانه‌ای که نه‌لایه پایانی ندگی می‌نهد.

برای شناخت این براد کهن در دهه‌های اخیر گام‌های سزاوارانه‌ای برداشته شده است. نمونه این سعی و اهتمام رخصت جد و جهد تحسین برانگیز دکتر محمد خویشتن در اثر حاضر پیش روی شماست.

کارنامه اجتماعی و حرفه‌ای دکتر خویشتن با آموزگاری در روستاهای خرم‌آباد آغاز شد اما «چرخ بر هم زد» تا به «مراد»ش برسد و کارشناس ارشد بانک جهانی و شرکت‌های بیمه ایالات متحده شد. ۲۸ ساله بود که مهاجرت را برگزید و اکنون حدود ۵۰ سال از آمریکانشینی او می‌گذرد اما رفتاری دیرینه‌مانند درس‌آموز دارد. فریفته انیران نیست. به زاد و بوم عشق می‌ورزد. این شیفتگی را از لری گویش می‌توان درک کرد. اصیل و با چاشنی واژه‌های از یاد رفته سخن می‌گوید. لری گویشی از تاخت و تاز رسانه‌های بومی امان دارد. نه لرگلیسی (لری و انگلیسی) حرف می‌زند و نه لُرسی (لری و فارسی). ملغمه زبانی ندارد. به ریشه‌ها می‌اندیشد. اثر حاضر صحت این مدعاست. با کیش، رخت به وادی کوشش کشیده و شناسنامه آواهای لری و لکی را با تمرکز بر خرم‌آباد و حومه در این مجموعه ارزنده گرد آورده تا مقدمه‌ای باشد برای تحلیل‌نامه‌ها، تبیین‌گری‌ها و تشریح‌نویسی‌های نسل پسین. اجرش محفوظ و سعی‌اش مشکور. سپاسگزارش هستیم.

سیدفرید قاسمی / بهار ۱۳۹۷